

สารบัญ

คำนำผู้แปล	12
กิตติกรรมประกาศ คำชี้แจง และหมายเหตุประกอบชื่อ	14
คำนำผู้เขียน	16
บทนำ	20
ประวัติศาสตร์เกาหลีโดยสังเขป	24

ตอนที่หนึ่ง: รากฐาน

บทที่ 1 คนทรงเจ้าและโลกวิญญาณ	41
บทที่ 2 พุทธศาสนา	42
บทที่ 3 วงจรีอ	56
บทที่ 4 ศาสนาคริสต์	68
บทที่ 5 โดมหน้าขุนนิคมแบบเกาหลี	84
บทที่ 6 ประชาธิปไตย: ล้ำหน้าค่านิยมแห่งเอเชีย	102
	120

ตอนที่สอง: กฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรม

บทที่ 7 ซ็อง อ้อมกอดที่มองไม่เห็น	143
บทที่ 8 การแข่งขัน	144
บทที่ 9 เขมย็อนหรือภาพลักษณ์	156
บทที่ 10 ฮันและฮ็อง เศร้าลึกและสูงล้ำแบบเกาหลี	172
บทที่ 11 จากตระกูลใหญ่สู่ครอบครัวเดี่ยว	184
บทที่ 12 ตึ่นกระแส	194
	208

ตอนที่สาม: ฮย็อนซิล: ความจริงอันเย็นชา	221
บทที่ 13 เกาหลีเหนือ: มิตร ศัตรู หรือคนต่างชาติ	222
บทที่ 14 การเมืองและสื่อมวลชน	236
บทที่ 15 นักรบอุตสาหกรรม หน้าเดิน!	256
บทที่ 16 “สำคัญกว่าธุรกิจเอเชียอีก”	272
บทที่ 17 ขอแนะนำคุณผู้ชายและคุณผู้หญิงสุดเพอร์เฟกต์	286
บทที่ 18 คลั่งไคล้เกาหลีอังกฤษ	300

ตอนที่สี่: นอกเวลาราน	315
บทที่ 19 ที่อยู่อาศัย: จากฮันอกสู่อพาร์ทเมนต์และกลับสู่ฮันอก	316
บทที่ 20 โต๊ะอาหารสี่ฤดู	328
บทที่ 21 ภาพยนตร์: รุ่ง ร่วง และสุดขยอ	340
บทที่ 22 มากกว่าเคปอ	356
บทที่ 23 ทำงานทั้งวัน สวรรค์ทั้งคืน	370

ตอนที่ห้า: รวมพวก “เรา” ไม่แบ่งแยก “เขา”	385
บทที่ 24 ชาตินิยมเพื่อปกป้องตนเอง	386
บทที่ 25 หลากวัฒนธรรมในเกาหลี?	402
บทที่ 26 “ถึงของเรา”	412
บทที่ 27 “เราไม่ใช่มนุษย์ต่างดาวจากจักรวาลอื่น”	428
บทที่ 28 ที่ทางของผู้หญิงในสำนักงาน	438
บทส่งท้าย ได้เวลาจับแอมเปลู?	452
บทส่งท้ายฉบับปี 2018	458

KOREA
The Impossible Country

Revised and Expanded

by

Daniel Tudor

มหัศจรรย์เกาหลี

จากเก้าตำนานสู่มหอำนาจ
ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ฉบับปรับปรุงเนื้อหาใหม่

แปลโดย

สุทิพงษ์ เหลืองอรุณเลิศ

แด่พ่อและแม่
ด้วยรัก

คำนำผู้แปล

หนังสือ *มหัศจรรย์เกาหลี : จากเก้าถ่านสู่มหาอำนาจทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม* เป็นหนังสือเล่มแรกที่ผมได้มีโอกาสทำงานแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ ผมเจอหนังสือเล่มนี้ที่ร้านหนังสือคโยโบ หนังสือหน้าปกชื่อๆ ชื่อขายๆ กับคำโปรยเข้าใจง่าย ดึงดูดผมให้ลองเปิดอ่าน แล้วก็พบว่า มันตอบโจทย์ความสงสัยใคร่รู้ของคนทีเพิ่งเริ่มทำความรู้จักประเทศนี้ได้ตรงจุด

ผมตั้งใจเลือกแปลหนังสือ ซึ่งเป็นงานที่ไม่เคยทำมาก่อน เพราะต้องการให้เนื้อหาในหนังสือได้มีโอกาสเผยแพร่ในฉบับภาษาไทย ผมหวังว่าจะช่วยให้บทสนทนาเกี่ยวกับเกาหลีไปได้ไกลกว่าที่เป็น ไปไกลกว่ากิมจิ แดจังกึม หรือช็องกเยซ็อน ได้เข้าใจว่าทำไมคนเกาหลีถึงมีความเป็นชาตินิยม ความเป็นนักสู้ ความเป็นสมัยใหม่ ตลอดจนความทุกข์ที่ต้องเผชิญตลอดช่วงเวลาสำคัญที่ประเทศเจริญรุดหน้า ก้าวข้ามความยากจนสู่ประเทศร่ำรวยด้วยระยะเวลาอันสั้น

หนังสือเล่มนี้อ่านง่าย ผมอ่านจบได้โดยไม่ต้องพยายาม รับรองว่าซื้อแล้วไม่นอนค้างอยู่บนชั้น เนื้อหาก็คอบคลุมทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมครบในเล่มเดียว ซึ่งมองหากจากหนังสือเล่มอื่นๆ ในตลาดขณะที่ผมเริ่มแปลหนังสือเล่มนี้ได้ยาก หนังสือเล่มอื่นหากไม่เจาะลึกในบางประเด็นก็เป็นแนวหน้าที่ยิวเสียดเป็นส่วนใหญ่ *มหัศจรรย์เกาหลี* เป็นหนังสือที่มีคุณค่าพอจะแนะนำให้เพื่อนฝูงหยิบยืมหรือเก็บบนชั้นไว้อ่านอิงได้อย่างดี

ต้องขอบคุณสำนักพิมพ์ที่เห็นถึงประโยชน์และเลือกจัดพิมพ์ที่ไม่
เอ่ยถึงไม่ได้คือความช่วยเหลือของทีมบรรณาธิการที่ทำงานหนักกว่าจะ
ออกมาเป็นหนังสือรูปเล่มสวยงามเล่มนี้ สำหรับฉบับปรับปรุงที่ผู้อ่านกำลัง
ถืออยู่นี้ ผู้เขียนเพิ่มเติมและปรับแก้เนื้อความให้เข้ากับยุคสมัย ถึงแม้ว่า
จะไม่ว่องไวเท่าทันข้อมูลปัจจุบันเหมือนกับอินเทอร์เน็ต แต่ก็เห็นว่า
เพียงพอเพื่อใช้อ้างอิงได้จนถึงยุคสมัยของประธานาธิบดีมุน แจ-อิน
ในขณะที่อนาคตเปลี่ยนแปลงผันไม่แน่นอน และยากเกินคาดเดา สิ่งที่สำคัญคือ
ความเข้าใจว่าทำไมประเทศและคนเกาหลีจึงเดินทางมาถึงจุดนี้ ซึ่งหนังสือ
เล่มนี้ได้รวบรวมแง่มุมพื้นฐานต่างๆ ไว้ครบถ้วนแล้ว

ผมหวังว่า เพื่อนผู้อ่านทั้งหลายที่บางคนอาจถึงกับนับว่าเกาหลี
เป็นจังหวัดหนึ่งในไทย และหน้าใหม่ที่เพิ่งเริ่มรู้จักประเทศอันน่ามหัศจรรย์
แห่งนี้ จะได้ซึมซับข้อมูล ได้เปิดมุมมองใหม่ๆ อ่านแล้วไปเที่ยวก็ได้รสชาติ
ไปเรียนก็คุยกับเพื่อนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น หรือจะอ่านประดับความรู้แล้วสะท้อน
กลับมาที่ประเทศไทยของเราได้ก็ยิ่งดีครับ

ฐิติพงษ์ เหลืองอรุณเลิศ

กิตติกรรมประกาศ คำชี้แจง และหมายเหตุประกอบชื่อ

รายชื่อที่อยู่ด้านล่างนี้คือผู้ให้สัมภาษณ์และให้ความช่วยเหลือผมในขวบปีที่ผ่านมา หรือเป็นเพื่อนๆ ที่ผมอยากแสดงความขอบคุณ ผมอยากใส่ชื่ออีกหลายคนไว้ในนี้ด้วย แต่จำเป็นต้องเก็บความช่วยเหลือของพวกเขาไว้เป็นความลับ

เรียงตามลำดับตัวอักษรภาษาอังกฤษ: อัน ซองฮี, อเล็กซ์ ทราเวลลี, แอนดรูว์ บาร์เบอร์, แอนเจลา ยูน, แอนดรูว์ แซลมอน, อันต์ตี เฮลล์เกรน, 'Ask the Korean', คาล บาร์กส์เดล, แซด โอแคร์รอลล์, ซเว มิน-ซิก, คริส เคลลี, ซ็อน ชู-จิน, ซินเฮีย ยู, ดาร์ซี ปาเกตต์, แดร์เรน ลอง, เดวิด มอลต์บี, ดอน โอไบรอัน, เरिक โอโย, เจฟฟรีย์ เคน, กู มิน-จ็อง, ฮัน ซ็อน-คย็อง, ฮัน ย็อง-ยง และอี จุน-โฮ, เฮนรี ทริกส์, ฮง จู-ฮี, ฮง มย็อง-โบ, ฮง ซ็อก-ซน, ฮวัง ดู-จิน, ฮเยมิน, 'ฮย็อน-จู', เจมส์ เพียร์สัน, จี แบ และครอบครัว, จูค นัม, จอง ยุน-ซ็อน, จอง ย็ง-ซ็อน, คัง ฮเย-รัน, คัง จ็อง-อิม, คัง เซ-รี และคัง คย็อง-นัม (และครอบครัว), คิม โบ-ย็อน, คิม ฮเย-จ็อง, คิม กตบี, โก อึน และอี ซัง-ฮวา, คริสตี, คว็อน ยง-โฮ, คว็อน ย็อง-เซ, อี ฮเย-รย็อง, อี แจ-อุง, อี จี-อึน, อี ซ็อง-ฮี, อี ซ็ิล, อี ยู-จิน และครอบครัว, อี ย็อน-ฮี, ลิน ลิน, มาร์คัส แสทเกอร์ส, แมรี เจน ลิตติโคต, ไมเคิล บริน, ไมเคิล ฟริแมน, มุน จ็อง-ฮี และอี ย็ง-จุน, นัม ซัง-อา และ Third Line Butterfly, นาโอมิ รอฟนิก, นิก วัตินีย์, โอ ควันซู, แพก โซ-ย็ง และครอบครัว, แพก ว็อน-ซุน, แพทริก ลี, ปีเตอร์ อันเตอร์วูด, อาจารย์ซัง ฮา-จุน, อาจารย์ซ็อง ต็อก-แอ, อาจารย์ซัง ฮุน, อาจารย์จิน

ววย. พัก, อาจารย์คิม อี-ซ็อล, อาจารย์ไมเคิล ชิน, อาจารย์พัก จ็อง-ชุก, พโย ซ็อล-มิน, ร็อบ ดิกคินสัน, ร็อบ ยอร์ก, ซอ จี-ฮเย, ชิน จุง-ฮย็อน, ไชมอน ลอง, ซน มี-นา, ซ็อกกิล พัก, ซง จ็อง-ฮวา, ซง จี-ฮเย, ทุกคนที่ The Booth (ร้านเบียร์ชั้นยอดของเกาหลี!), ครอบครัว LFG, วิลล์ เอนเนตต์, ย็อง อิก-จุน, อี โซฮยอน, ยู แจ-ฮุน, ยุน ซน-อู, ซาชิ สคอร์ และกาย ไบแรน, รวมถึงแซนเดอร์ แลนไฟรด์

คำชี้แจง: หลายคนเมตตาเอื้อเพื่อความรู้และความเข้าใจเชิงลึกให้กับผมระหว่างการจัดทำหนังสือเล่มนี้ อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นตลอดจนความผิดพลาดทั้งหมดนั้นเป็นของผมแต่เพียงผู้เดียว การที่บุคคลให้สัมภาษณ์ในบทใดบทหนึ่ง ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาจะเห็นด้วยกับข้อสรุปของผมหรือสิ่งอื่นๆ ที่ผมเขียน หากใครรู้สึกว่ามีมุมมองที่มีต่อประเทศหรือวัฒนธรรมนี้ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างไม่เหมาะสม ผมคงกล่าวได้เพียงว่าผมไม่ได้มีเจตนาจะล่วงเกินใคร ผมเขียนหนังสือเล่มนี้ด้วยความจริงใจและความรักในหัวข้อนี้ และผมหวังว่าสองสิ่งนี้จะเป็นที่ประจักษ์ในงานเขียน

หมายเหตุประกอบชื่อ: ชื่อเกาหลีใช้นามสกุลขึ้นก่อน ตามด้วยชื่อจริง [ซึ่งโดยมากมีสองพยางค์ และคั่นด้วยยัติภังค์ (-) เมื่อเขียนด้วยภาษาอังกฤษ] ด้วยเหตุนี้ นักฟุตบอลชาวเกาหลีในทีมที่อดแนมฮอตสเปอร์จึงมีชื่อเรียกว่า ซน อีง-มิน ผมยึดข้อปฏิบัตินี้ นอกเสียจากผู้ให้สัมภาษณ์จะขอให้ใช้วิธีอื่น นอกจากนี้ผมยังปฏิบัติตามหลักการถอดอักษรเกาหลีเป็นโรมัน แต่ในกรณีบุคคลที่มีชื่อเสียงซึ่งใช้การสะกดต่างออกไป (ตัวอย่างเช่น คิม จ็อง-อิล) ผมจะยึดตามความนิยม

คำนำผู้เขียน

ความตั้งใจแรกที่ผมเขียนหนังสือ *มหัศจรรย์เกาหลี* ก็เพียงเพราะต้องการให้คนหันมามองประเทศที่ผมเชื่อว่าถูกมองข้ามอย่างไม่ยุติธรรม แต่ขณะที่ผมกำลังเขียนอยู่ตอนนี้ หลายสิ่งได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน

โชคไม่ดีที่เหตุผลส่วนหนึ่งมาจากความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือที่ย่ำแย่มาอย่างต่อเนื่อง (ส่วนใหญ่เป็นเพราะโครงการนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ) จึงดึงดูดความสนใจของผู้คนมาสู่คาบสมุทรเกาหลี แต่นอกเหนือจากเหตุผลนั้นแล้ว ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า เกาหลีได้กลายเป็นประเทศสุดเจ๋งด้วยน้ำพักน้ำแรงของตัวเอง เหล่านักชิมและฮิปสเตอร์ตกหลุมรักกิมจิ ยานฮงแดในกรุงโซลเป็นดั่งแม่เหล็กดึงดูดวัยรุ่นต่างชาติที่แต่งหน้า แต่งตัว และทำผมสไตล์เกาหลี มีความรู้สึกที่ค่อยๆ แจ่มชัดโดยภาพรวมว่า เกาหลีกำลังก้าวเข้าสู่พื้นที่ที่ญี่ปุ่นเคยครอบครองไว้ในทศวรรษ 1980 ยุคที่ทุกสิ่งจากโตเกียวล้วนน่าสมัยและได้รับความนิยมไปเสียหมด

หนังสือภาษาอังกฤษเกี่ยวกับประเทศเกาหลีได้ยังมีน้อยเกินไป ผมจึงคิดว่าเป็นเรื่องปกติที่งานของผมจะขายได้ หากย้อนไปในปี 2010 ตอนที่ผมเริ่มเขียนหนังสือเล่มนี้ หากคุณเจอหนังสือ *The Koreans* ของไมก์ บริน (Mike Breen) ในร้านหนังสือขนาดใหญ่ที่กรุงลอนดอนหรือ

นิวออร์ก ก็นับว่าโชคดีมากแล้ว ทุกวันนี้คุณอาจได้พบกับหนังสือเล่มใหม่
ของไมก์ที่ชื่อ *The New Koreans* และหนังสือเล่มที่คุณถืออยู่ในมือตอนนี้
สำหรับประเทศที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวทั้งด้านวัฒนธรรมและ
เศรษฐกิจขนาดนี้ เราสมควรต้องมีทางเลือกมากกว่านี้จริงๆ

ผมเดาว่าการเขียนเกี่ยวกับเกาหลีเป็นเรื่องต้องห้าม เพราะ
ประเทศนี้เป็นเหมือนป่าเคลื่อนที่ไวก เวลา 10 ปีของเกาหลีเหมือนกับ 50 ปี
ในยุโรป เมื่อมองกลับไปที่ดินฉบับแรกของผมเอง บทที่กล่าวถึงการเมือง
ครอบคลุมเรื่องราวการเมืองเกาหลีจนถึงราวกลางปี 2012 ซึ่งเป็นช่วงที่
กระแสประชาธิปไตยยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อถึงปี 2016 ที่ผมกำลัง
เขียนฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมอยู่นี้ ผมวิตกกังวลจากใจจริงว่าประชาธิปไตย
ในเกาหลีจะดำเนินต่อไปได้หรือไม่ ท่ามกลางความเสื่อมถอยของเสรีภาพ
สื่อมวลชน ผนวกกับความอ่อนแอของขั้วตรงข้ามในรัฐบาลพัก กึน-ฮเย
(Park Geun-hye) ที่มีวิสัยทัศน์แบบรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ ทว่าประธานาธิบดี
พักถูกจำคุกในเดือนกรกฎาคม 2017 ทำให้ฝ่ายตรงข้ามได้กลับขึ้นสู่อำนาจ
และทิศทางประชาธิปไตยในระยะยาวก็กลับเป็นปกติอีกครั้ง

ผมยังได้เขียนไว้ว่า เกาหลีเป็นประเทศที่มองไปข้างหน้าอย่าง
มุ่งมั่น ผู้คนเปลี่ยนโทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่กันเป็นว่าเล่น อีกทั้ง
อินเทอร์เน็ตก็ต้องเร็วขึ้นตลอดเวลา ทว่าในช่วงทศวรรษ 2010 กระแส
โหยหาอดีตเริ่มปรากฏให้เห็น อย่างบาร์และคลับที่เปิดเพลงยุค 70 80 และ
90 ก็กลายเป็นที่นิยมในวงกว้าง นับเป็นครั้งแรกที่ผู้คนมองว่าอดีตเป็น
พื้นที่ทรงคุณค่า คู่ควรแก่การเก็บรักษา หาใช่ซากศพที่ควรหลีกหนีไป
ให้ไวที่สุด

นับตั้งแต่ปี 2016 การพบกลุ่มสตรีที่บอกว่าตัวเองเป็นเฟมินิสต์
ถือเป็นเรื่องปกติ ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน นี่คือประเทศที่ยังให้ความสำคัญ
แก่รูปลักษณ์ของเพศหญิงเหนือสิ่งใด และแอร์โฮสเตสยังจัดว่าเป็นอาชีพ
ในฝัน ในประเทศนี้ ผู้ประกาศข่าวชายหน้าตาธรรมดาๆ จะได้นั่งอ่านข่าว
จริงจัง ส่วนผู้ประกาศหญิงหน้าตาดีจะได้นำเสนอประเด็น “เบาๆ” หรือ

ไม่กี่ข่าวพยากรณ์อากาศ กระแสเฟมินิสต์ที่ก่อตัวขึ้นในบริบทเช่นนี้ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง

ชาตินิยมอยู่ในช่วงถดถอย โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่น ความคิดเป็นปฏิปักษ์ต่อโลกแบบยุคเก่ากำลังอ่อนแรง แต่ก็เชื่อว่าจะดีไปเสียทั้งหมดเมื่อเศรษฐกิจเติบโตอย่างแข็งแกร่ง กอปรกับการมาของชนชั้น “คาบช้อนทอง” (golden spoon) หรือผู้มีอภิสิทธิ์จากความมั่งมีของรุ่นพ่อรุ่นแม่ วัยรุ่นเกาหลีทั่วๆ ไปต่างก็สับสนประมาทประเทศของตนว่าเป็น “นรกโซซอน” (Hell Joseon) หมายถึงโครงสร้างสังคมที่บีบให้พวกเขาต้องตรากตรำกับการศึกษาแบบท่องจำเป็นปีๆ ตามด้วยการขูดรีดแรงงานหลังจบการศึกษาอย่างไม่จบไม่สิ้น การตลาดชาตินิยมซึ่งกระตุ้นให้เกิดการบริโภคอย่างไม่ยั้งคิด กลับถูกเหยียดหยันจากปัญญาชนคนเมืองในปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงการศึกษา นักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยยังเริ่มมีสัดส่วนลดลงอีกด้วย

ศาสนาคริสต์ในเกาหลีได้ข้ามผ่าน “จุดสูงสุด” ไปแล้วเช่นกัน ในปี 2015 คนเกาหลีที่ไม่นับถือศาสนาได้เพิ่มขึ้นจากเมื่อ 10 ปีก่อน คือจากร้อยละ 47 เป็นร้อยละ 56 คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่หันหลังให้กับความเชื่อแบบโปรเตสแตนต์อันแรงกล้าของพ่อแม่

ผมเขียนต่อไปได้อีกเรื่อยๆ ใครได้อ่านเนื้อหาข้างบนแล้วอาจรู้สึกเกาหลีได้มีอยู่สองแบบ คือแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ เกาหลียุคใหม่ (modern) ของคนรุ่นเก่าที่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงและมีวิธีคิดแบบ “ต้องทำให้ได้สิ” (you-can-do-it) กับเกาหลียุคหลังใหม่ (post-modern) ที่ช่างตั้งแง่ซึ่งกำลังก่อตัวในหมู่คนรุ่นใหม่ แม้คนรุ่นหลังนี้จะขวามผ่าซาก แต่ผมก็ไม่คิดว่าผิดแปลกอะไร กาลเวลาที่ไม้อาจหยุดยั้ง สภาพเศรษฐกิจตัวมเตี้ยม และความแปลกแยกจากบรรดาประเทศโลกที่หนึ่ง ทำให้เกาหลีแบบหลังกลายเป็นเรื่องปกติในที่สุด

ถึงอย่างนั้นหลายสิ่งหลายอย่างก็ยังคงดำเนินไปเหมือนเคยหลายคนเคยสงสัยว่า “ทำไมบทแรกถึงเป็นเรื่องคนทรงเจ้าละ ดูไม่เข้ากับ

เกาหลีในศตวรรษที่ 21 เอาเสียเลย” กระนั้นในเดือนตุลาคม 2016 ก็มีข่าวอื้อฉาวในวงการเมืองปะทุออกมาอย่างไม่มีใครคาดคิด ประธานาธิบดีพัค กึน-ฮเย ถูกกล่าวหาว่ารับสินบนจากประธานกลุ่มแซโบล เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับชเว ซุน-ซิล (Choi Sun-sil) ผู้เป็นทั้งเพื่อนและ “ที่ปรึกษาทางไสยศาสตร์” ของเธอ

เจตนาในการเขียนหนังสือเล่มนี้ของผมไม่เคยเปลี่ยน ขณะเริ่มเขียน ผมตั้งใจให้ *มหัศจรรย์เกาหลี* เป็น “ประตู” สู่เกาหลีสำหรับผู้สนใจใคร่รู้ เมื่อเป็นหนังสือเนื้อหากว้างๆ เช่นนี้ ผู้อ่านคงได้แค่ “เสียผิวแดงโม” ตามที่สุภาษิตเกาหลีว่าไว้ จากวันนั้นถึงวันนี้ หากใครได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วตัดสินใจเดินทางมาเยือนเกาหลีให้เห็นกับตาตัวเอง ผมนับว่านั่นคือคำชื่นชมอันยิ่งใหญ่ที่สุดแล้วสำหรับผม

แดเนียล ทิวดอร์
กรุงโซล เกาหลีใต้

บทนำ

แม้ว่ารถยนต์ยูนไดและเกียจะวิ่งกันเต็มท้องถนนในประเทศ ตะวันตก และมีคนเพียงหยิบมือที่ไม่เคยได้ยินเพลง *กังนัมสไตล์* (Gangnam Style) แต่เกาหลีใต้ก็ยังคงไม่เป็นที่รู้จักของชาวโลก แม้แต่ กลุ่มคนที่สนใจวัฒนธรรมเอเชียก็มักจะมองข้ามประเทศที่มีประชากร 50 ล้านคนแห่งนี้ไปหาเพื่อนบ้านที่เหนือกว่าทั้งอำนาจและจำนวน ประชากร ประเทศจีนที่อยู่ทางตะวันตกของเกาหลีใต้และเรียกเก็บ บรรณาการจากเกาหลีมาหลายศตวรรษ บัดนี้กำลังกลับขึ้นมาเป็นลูกพี่ใหญ่ ในภูมิภาค ส่วนญี่ปุ่น อดีตเจ้าอาณานิคมและมหาอำนาจทางวัฒนธรรม ที่อยู่ทางตะวันออก ก็กระตุกต่อมจินตนาการของชาวตะวันตกมาแล้ว หลายสิบปี นอกจากนี้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีที่อยู่ แบนซิดติดชายแดนฝั่งเหนือก็ดึงดูดความสนใจของสื่อทั่วโลกไปจาก เกาหลีใต้เสียจนหมดสิ้น เพราะมีทั้งชีปนาวูรนิวเคลียร์ รวมถึงระบอบ ทานผู้นำแบบพิสดาร

สิ่งที่คนนึกถึงเมื่อพูดถึงเกาหลีใต้มักเป็นภาพเหมารวม เมื่อใดที่ ผู้เขียนไปเยือนประเทศนอกทวีปเอเชีย คำถามแรกๆ ที่ผู้คนถามก็คือ “พวกคนเกาหลีกินสุนัขกันจริงๆ หรือ” ความคิดที่ว่า ไม่มีสุนัขตัวไหน ปลอดภัยหากไปเดินดุ่มๆ บนถนนในกรุงโซลถือเป็นเรื่องปกติที่แปลก ประหลาดแท้ แม้ค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ต่อหัว ของเกาหลีใต้ [ที่คิดตามหลักภาวะเสมอภาคของอำนาจซื้อ (purchasing

power parity)] จะขึ้นไปถึง 33,000 เหรียญสหรัฐแล้ว ชาวตะวันตกจำนวนมากก็ยังคงคิดว่าคนเกาหลีได้เป็นพลเมืองโลกที่สามเหมือนที่เคยเห็นในละครทีวีเรื่อง *M*A*S*H*

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายความคิดที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เช่น คนเกาหลีเป็นพวกหัวโบราณ ซื่อาย ไม่กล้าแสดงออก และไม่รู้จักหาความสุขใส่ตัว คนเกาหลีภูมิใจและเชื่อว่าประเทศของตนดีเลิศที่สุดในโลก คนเกาหลีทุกคนต้องการรวมชาติ คนเกาหลีทุกคนเกลียด (หรือทุกคนรัก) สหรัฐอเมริกา คนเกาหลีขาดหัวคิดสร้างสรรค์ คนเกาหลีไวใจไม่ได้ แกรมยังทำธุรกิจด้วยยาก และยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่หลายคนเข้าใจผิดเกี่ยวกับเกาหลีใต้ นั่นคือเชื่อกันว่า ประเทศนี้ต่อต้านตลาดเสรีและประชาธิปไตย ซึ่งไม่ใกล้เคียงความเป็นจริงเลยสักนิด

หนังสือภาษาอังกฤษเรื่องเกาหลีที่มีอยู่ก็แทบไม่ได้ช่วยแก้ไขความเข้าใจผิดดังกล่าว นักเขียนชาวตะวันตกส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องราวในอดีตและวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ยังเน้นไปที่สงครามเกาหลีหรือไม่ก็เกาหลีเหนือ มีเพียงไม่กี่เล่มที่น่าเสนอเกาหลีได้อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งนับว่าน่าเสียดายยิ่ง เพราะเกาหลีใต้ถือว่าเป็นบทบาทสำคัญในประชาคมโลกและในโลกสมัยใหม่ ไม่เพียงด้านเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงด้านวัฒนธรรมและการเมืองด้วย ถึงเวลาแล้วที่พวกเราจะเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประเทศที่มีเอกลักษณ์ เปี่ยมด้วยชีวิตชีวา และกำลังรุ่งโรจน์แห่งนี้ หนังสือเล่มนี้ออกแบบมาให้เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับคนที่ต้องการรู้จักเกาหลีใต้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

หนังสือแบ่งเป็นห้าตอนด้วยกัน ตอนที่หนึ่งเล่าถึงปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อลักษณะนิสัยของคนเกาหลี อาทิ ศาสนาพุทธ ลัทธิขงจื้อ ลัทธิทรงเจ้าที่สืบทอดมากกว่าพันปี ระบบทุนนิยม และศาสนาคริสต์ ตอนที่สองเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมที่ผ่านการศึกษามาแล้วเป็นอย่างดี อาทิ *ซ็อง* และ *ฮัน* รวมไปถึงวัฒนธรรมที่ไม่ค่อยถูกพูดถึงอย่าง *ฮึง* (ความว่าเรียวินดี) และนิสัยบ้าเห่อของใหม่ในหมู่คนเกาหลี ตอนที่สาม “*ฮย็อนซิล*: ความจริง

อันเป็นชา” ครอบคลุมวิธีที่คนเกาหลีดำเนินธุรกิจและการเมือง ทำงาน
หาคู่ และความหมกมุ่นเรื่องการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนภาษาอังกฤษ
ตอนที่สี่เล่าถึงภาพยนตร์เกาหลี ดนตรียอดนิยม อาหารการกิน และ
ชีวิตยามราตรี และสุดท้ายคือตอนที่ห้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกาหลีได้ไม่ใช่
ประเทศอนุรักษนิยมที่จิตใจคับแคบอีกต่อไป หากแต่เป็นประเทศที่อำนาจ
ต้อนรับชาวต่างชาติ และเริ่มละทิ้งอดีตที่เต็มไปด้วยการกีดกันทางเพศซึ่ง
ได้รับอิทธิพลจากขงจื้อ หนังสือเล่มนี้เริ่มต้นด้วยประวัติศาสตร์เกาหลีโดย
สังเขปเพื่อปูทางให้แก่เนื้อหาในบทต่อๆ ไป

ทำไมต้อง “มหัศจรรย์เกาหลี”

ห้าสิบปีที่แล้ว เกาหลีคือประเทศยากจนที่บอบช้ำจากสงคราม ทั้งยังชวนเซ
ท่ามกลางสภาวะเปลี่ยนแปลงผ่านจากเผด็จการใจเหี้ยมไปสู่ประชาธิปไตย
สุดยุ่งเหยิง แล้วกลับมาเป็นเผด็จการอีกระลอกหนึ่ง มีน้อยคนທີ່คิดว่า
ดินแดนนี้จะอยู่รอดในฐานะรัฐ อย่างไรก็ตาม เกาหลีได้ผ่านพ้นวิกฤตมา
ได้อย่างมั่นคงและมั่งคั่งจนเป็นแม่แบบให้กับประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก
แถมด้วยความสำเร็จอย่างต่อเนื่องในฐานะเจ้าแห่งวัฒนธรรมป๊อป พุด
ง่ายๆ ว่า เกาหลีได้ไต่จारीประวัติศาสตร์การสร้างชาติที่น่าประทับใจและ
เหลือเชื่อที่สุดในศตวรรษนี้ เหตุผลข้อนี้ก็เพียงพอแล้วที่จะกล่าวถึงดินแดน
ดังกล่าวอย่างเต็มปากว่า “มหัศจรรย์เกาหลี”

เกาหลีได้มีสิ่งมหัศจรรย์ถึงสองอย่าง อย่างแรกเรียกขานกันจน
ติดปากว่า “มหัศจรรย์แห่งแม่น้ำฮัน” ซึ่งหมายถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจ
ที่ฉุดให้ประเทศหลุดพ้นจากความยากจนและนำไปสู่ความร่ำรวยในช่วง
ทศวรรษ 1960 1970 และ 1980 หากมองดูกรุงโซลทุกวันนี้ แทบไม่มีใคร
คิดเลยว่าในปี 1960 เกาหลีได้มีค่า GDP ต่อหัวน้อยกว่า 100 เหรียญสหรัฐ
ซ้ำยังมีทรัพยากรธรรมชาติเพียงหยิบมือและมีสาธารณูปโภค (ที่รอดพ้น
จากสงคราม) แต่ขั้นพื้นฐาน ส่วนสิ่งมหัศจรรย์อย่างที่สองก็น่าทึ่งไม่แพ้กัน

ย้อนไปเพียงปี 1987 เกาหลีใต้ยังปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร แต่วันนี้กลับมีประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ ขณะที่ประเทศในเอเชียอย่าง สิงคโปร์และจีนในปัจจุบันยังใช้ระบอบผสมระหว่างเผด็จการกับทุนนิยม เกาหลีใต้กลับโดดเด่นในฐานะประเทศต้นแบบที่ไม่ได้ใส่ใจแค่เรื่องความ มั่งคั่ง แต่ยังมียึดหลักนิติรัฐและสิทธิพลเมืองด้วย

นอกจากนี้ยังมีแรงขับในแง่ลบซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “มหัศจรรย์ เกาหลี” ด้วย ในหนังสือเล่มนี้ เราจะได้รู้ว่าทำไมคนเกาหลีได้ส่วนใหญ่จึง ยังไม่พอใจทั้งๆ ที่พวกเขาร่ำรวยทั้งทางวัตถุและความมั่นคง ประเทศนี้ กดดันประชาชนอย่างยิ่งยวดเพื่อให้พวกเขาบรรลุมาตรฐานซึ่งดูเหมือนจะ เกินเอื้อมทั้งในด้านการศึกษา ชื่อเสียง รูปร่างหน้าตา และอาชีพการงาน ในระดับโลก อัตราการฆ่าตัวตายต่อประชากรของเกาหลีใต้เป็นรองเพียง แค่กายอานา ปัญหานี้แย่งลงเรื่อยๆ ระหว่างปี 1989-2009 อัตราคน ฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นถึงห้าเท่า เกาหลีใต้จึงไม่เพียง “มหัศจรรย์” ด้านความ สำเร็จทางเศรษฐกิจและการเมือง แต่ยังรวมถึงการที่รัฐตั้งเป้าหมายอัน ไม่อาจบรรลุได้ให้ปู้ชนคนธรรมดาด้วย

นักต่อสู้เพื่ออิสรภาพชาวเกาหลีนามว่าคิม กู (Kim Gu) กล่าวว่า “ผมไม่ได้อยากให้ประเทศของเรากลายเป็นประเทศที่ร่ำรวยที่สุดและ ทรงอำนาจที่สุดในโลก ... แต่เราเหลือกินเหลือใช้ก็นับว่าเพียงพอแล้ว” ในทางกลับกัน เขาอยากให้เกาหลีเป็น “ประเทศที่งดงามที่สุดในโลก” ซึ่งนำ รอยยิ้มและความสุขมาสู่ประชาชนเกาหลีและคนชาติอื่น ถ้าคิมยังมีชีวิต อยู่ในวันนี้ เขาคงรู้สึกผิดหวังกับบางสิ่งที่เขาจะได้เห็น แต่อย่างน้อย เขาก็ต้องยอมรับว่า ประเทศมหัศจรรย์แห่งนี้ก้าวอย่างมาไกลแสนไกลแล้ว